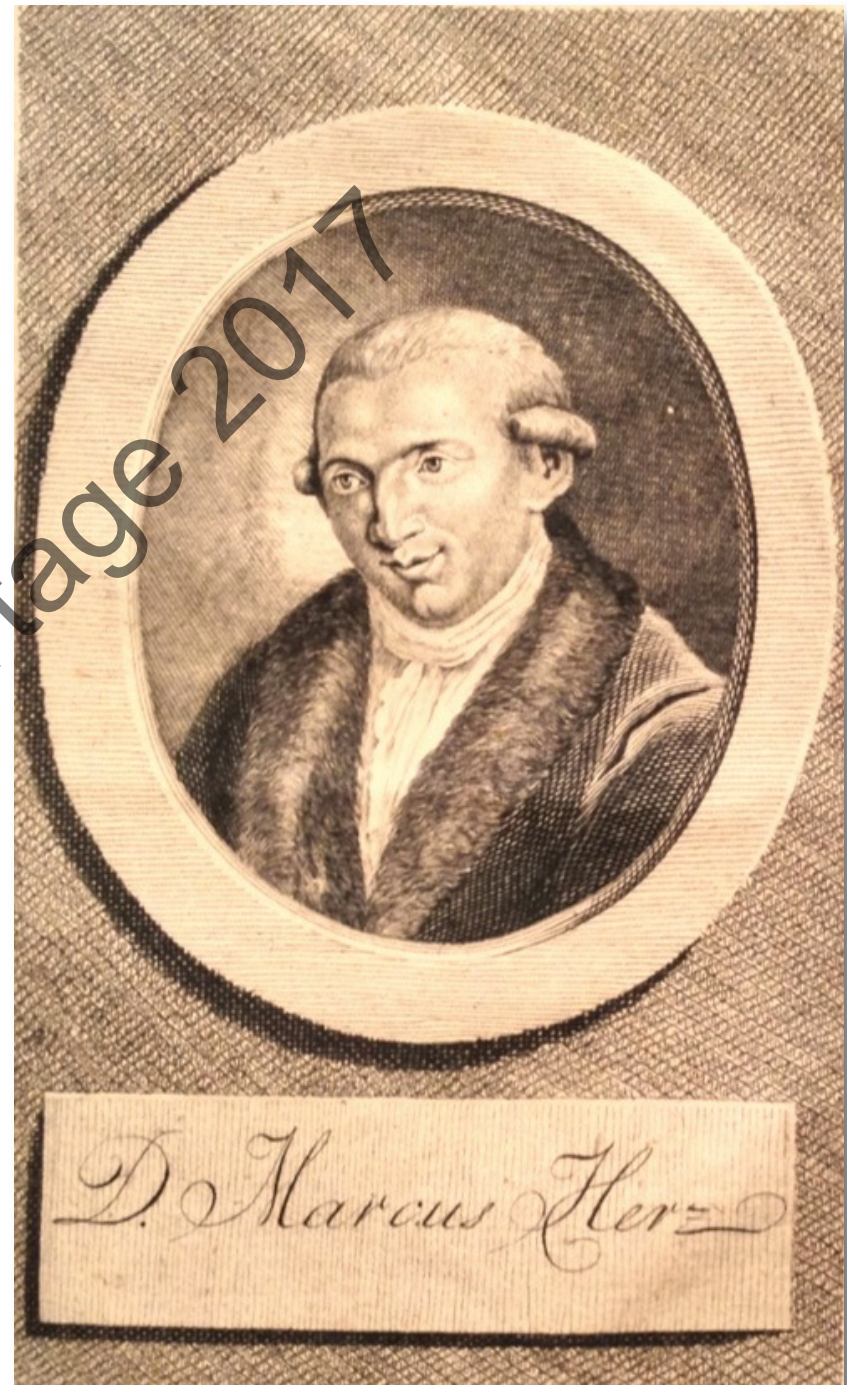

Tod und Sterben im Judentum

Dr. Stephan M. Probst
Klinikum Bielefeld

Der Tod ist der entgegengesetzte Zustand des Lebens; und der Uebergang des Körpers aus dem einen in den andern geschieht, wie jede andere Veränderung in der Natur, nie plötzlich durch einen Sprung, sondern allmählig. Das Leben nimmt in kleinen Graden immer mehr und mehr ab, bis es endlich aufhört. Nun erkennen wir zwar diese Abnahme überhaupt an gewissen Zeichen durch unsere Sinne; aber die vorletzten, dem völligen Aufhören nahen, Grade des Lebens sind schon für uns unmerklich; denn um der Natur in solchen unendlich kleinen Veränderungen zu folgen, müßten unsere Sinne eine unendliche Schärfe besitzen, die sie aber weder haben noch haben können.

וְאַתָּה מְלַאךְ הַמּוֹרֵת.
וְשַׁחַט לְשׁוֹחֵט, דֹּשֵׁחַ
לְחֹרֵא, דֹּשֵׁחַ לְמִיָּא.
דְּכַנָּה לְנִירָא, דִּשְׂרָה
לְחֹטֵרָא, דְּהַסָּה לְכַלְכָּלָא.
דְּנִשְׁרָה לְשִׁנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְחֹטֵרָא, דְּנִשְׁרָה לְחֹטֵרָא.
דְּנִשְׁרָה לְחֹטֵרָא, דְּנִשְׁרָה
לְחֹטֵרָא, דְּנִשְׁרָה לְחֹטֵרָא.

וְאַתָּה הַקֹּדֶשׁ וְשִׁפְרוֹךְ
הוּא. וְשַׁחַט לְמִכְלַךְ הַמּוֹת
דְּשַׁחַט לְשׁוֹחֵט דְּשַׁחַט
לְחֹרָא דְשַׁחַט לְמִיָּא
דְּכַבָּה לְצוּרָא דְשַׁרְף
לְחוּטְרָא דְהַטָּה לְכַלְכָּא
דְּנִשְׁךְ לְשׁוֹנֶרָא דְאַכְכָּלָה
לְגַדְיָא דְזַבְיֵין אֲנָא בְּהַרְי
זַיִי. חַד גַּדְיָא חַד גַּדְיָא.

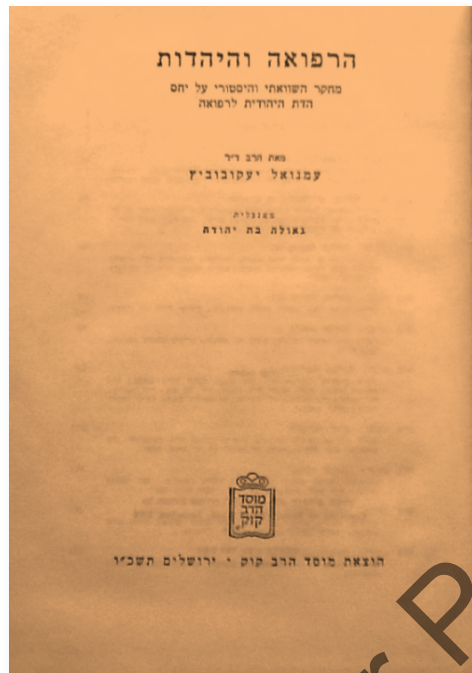

Deuteronomium, 30:15
(5. Buch Mose / דְּבָרִים)

נתתי לפניך היום:
את- החיים ואת-הטוב
ואת-המות ואת- הרע

Hiermit lege ich dir heute vor:
das Leben und das Gute
den Tod und das Böse

Deuteronomium, 30:15 (5. Buch Mose / דְּבָרִים)

נתתי לפניך היום:
את- החיים ואת-הטוב
ואת-המות ואת- הרע

Hiermit lege ich dir heute vor:
das Leben und das Gute
den Tod und das Böse

Prinzipien in der Halacha

וחי בהם...

Dass er (der Mensch) durch sie (die Gesetze) lebe...
(3. BM 18:5)

לֹא תֵעָמַד עַל-דַּם רֵעֶךָ...

Stehe nicht (still) bei dem Blute deines Nächsten...
(3. BM 19:16)

schaffen die Voraussetzung für

פְּקוּחַ נֶפֶשׁ...

die Pflicht, Leben zu retten

Rabbi Joschua ben Levi durfte
kurz
vor seinem Tode seinen Platz
im Paradies
besichtigen, auf dem Rückweg
zum
Tor entriss er dem Todesengel
das Schwert.

Eine himmlische Stimme
ermahnte ihn,
das Schwert dem Todesengel
zurückzugeben,
weil die Menschheit dessen
bedürfe....

- Der Mensch hätte keinen Imperativ zu Demut und moralisch gutem Handeln, wäre das Leben nicht endlich
- Wissen um Endlichkeit als vitale Lebenskraft

Sylter Palliativtage 2017

- Jakobs Tod / Chochinov
- alt und lebenssatt
- Weder hinauszögern noch beschleunigen

Sylter Palliativtage 2017

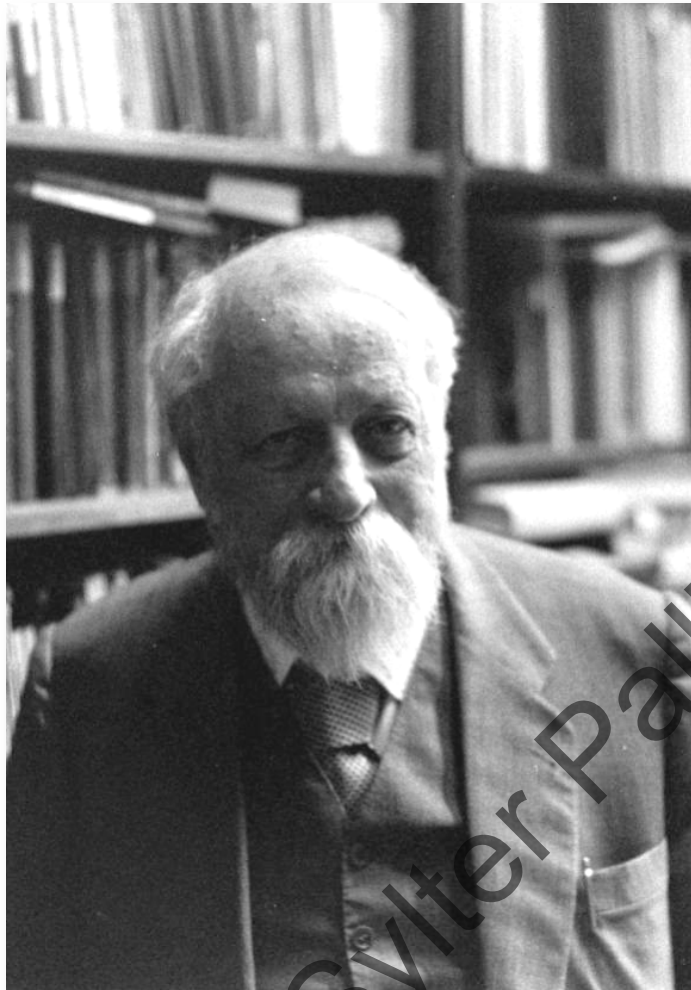
נתן עֲנִין לְאִסָּה וּלְכָנִים לְתַת לְטוֹב לְפָנָיו
 הָאֱלֹהִים כֹּה זֶה הַבֵּל וּרְעוֹת רוּחַ לְכָל
 זְמַן וְעַתָּה לְכָל חֶפֶץ תְּחִלָּה הַשְׁמַיִם
 עַתָּה לְכַדָּה וְעַתָּה לְמוֹת
 עַתָּה לְטַעַת וְעַתָּה לְעִקּוֹר וְטוֹעַ
 עַתָּה לְהַרְוֶה וְעַתָּה לְרַפּוֹא
 עַתָּה לְכַבֵּד וְעַתָּה לְשַׁחֵד
 עַתָּה לְכַבּוֹת וְעַתָּה לְשַׁחֵד
 עַתָּה לְסַפּוֹד וְעַתָּה לְרַקּוֹד
 עַתָּה לְהַשְׁכִּיחַ אֲבוֹתֵינוּ וְעַתָּה לְכַנּוֹס אֲבוֹתֵינוּ
 עַתָּה לְחַבּוֹק וְעַתָּה לְרַחֵק מִחֻבֵּק
 עַתָּה לְכַבֵּשׁ וְעַתָּה לְאֵבֵד
 עַתָּה לְשַׁמּוֹר וְעַתָּה לְהַשְׁכִּיחַ
 עַתָּה לְקַדְּשׁ וְעַתָּה לְתַפְּוֹר
 עַתָּה לְחַשׁוֹת וְעַתָּה לְדַבֵּר
 עַתָּה לְאַהֲבָה וְעַתָּה לְשִׂנְאָה
 עַתָּה מִלְחָמָה וְעַתָּה שָׁלוֹם
 בּוֹה יִתְרוֹן הַעוֹשֶׂה בְּאִשֶּׁר הוּא עִמּוֹ
 הָאֵלֵינוּ אֵת הָעֲנִין אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים

Alles hat Zeit und Stunde,
 alles Wollen unter dem
 Himmel,
 Zeit für's Gebären
 und Zeit für's Sterben,
 Zeit für's Pflanzen
 und Zeit für's Ausreißen,
 Zeit für's Töten
 und Zeit für's Heilen,
 Zeit für's Einreißen
 und Zeit für's Aufbauen.

Wahrheit und Wahrhaftigkeit am Krankenbett

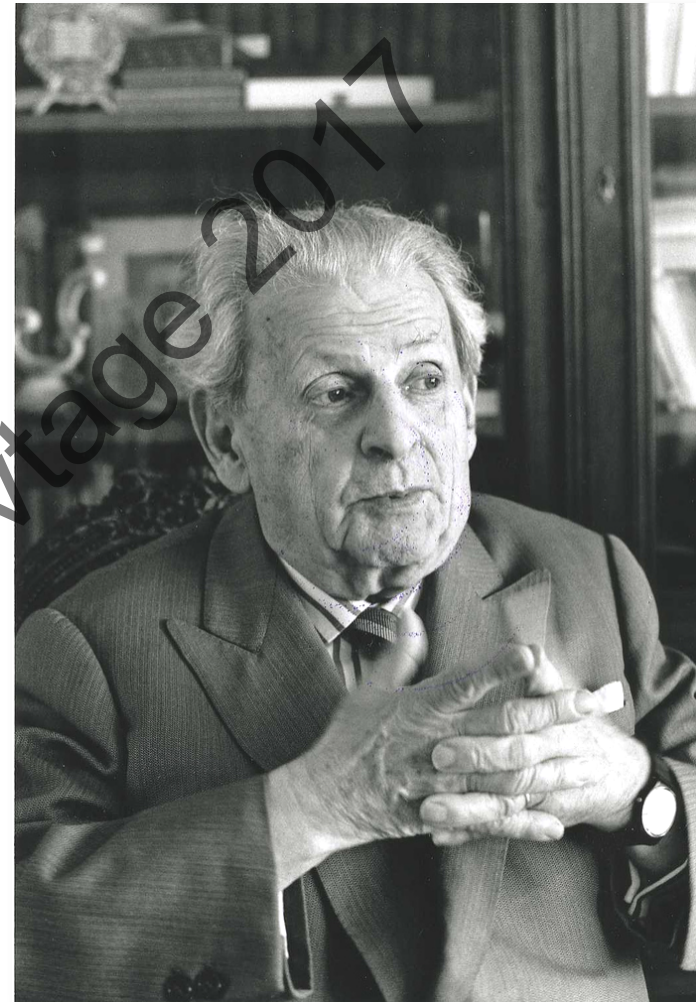
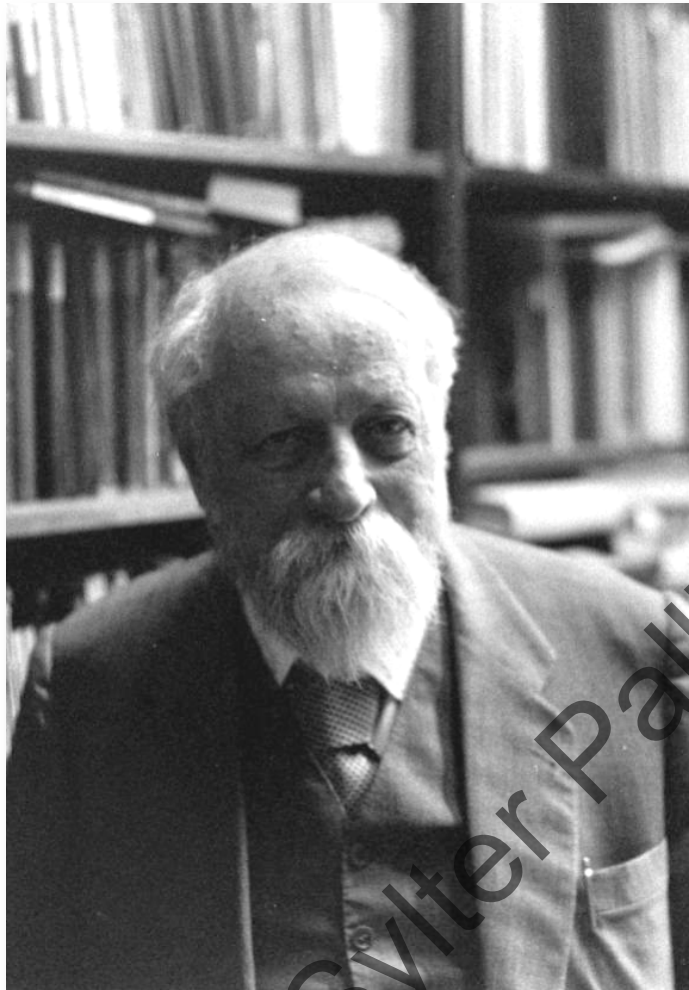

Martin Buber: Der Mensch wird am Du zum Ich

Sylter Palliativtage 2017

Martin Buber: Der Mensch wird am Du zum Ich

Emanuel Lévinas: Die Sprache wendet sich immer dem Anderen zu, so als ob man gar nicht denken könnte, ohne sich bereits um den Anderen zu sorgen.

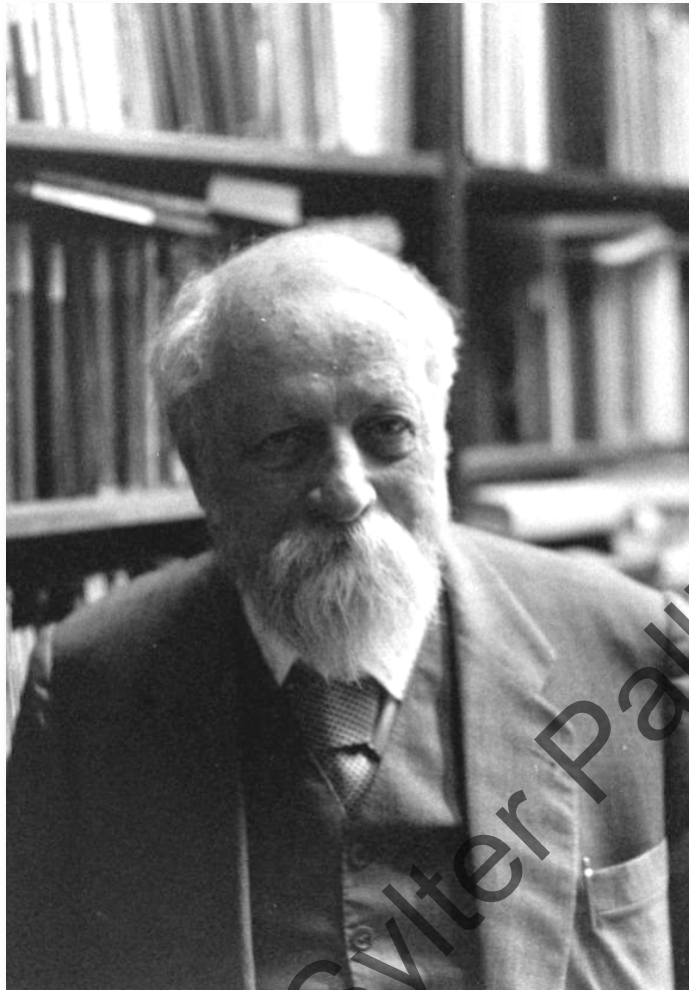

Babylonischer Talmud
Traktat Schabbat 12b:
...Wer einen Kranken
besucht, setze sich nicht
auf ein Bett oder auf
einen Stuhl, vielmehr
hülle er sich ein und
setze sich ihm
gegenüber, denn die
Schechina befindet sich
über der Kopfseite des
Kranken....

הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא
על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה
למעלה מראשותיו של חולה

ערש דוי" - שנאמר "ה' יסעדנו על

Martin Buber: Der Mensch wird am Du zum Ich

**Mensch sein heißt, das
gegenüber seiende
Wesen zu sein.**

*(Die Beziehung anderen
wird zur Grundlage und
unbedingten Voraus-
setzung für dessen
Autonomie)*

ספר חכמת אדם

כולל כל דיני

שלחן ערוך יורה דעה

ס'אשיתו ועד ס'י, אחד ס'חמה לא נעדר, גם יבואו בו כל הדינים והלכות
א'סור והיתר ס'פרי האדונים אחת הנה ואחת הנה, והכל בלשון צח
וקל ובסדר נכון, חכו ס'מקום וכלו ס'מקום.

וצמוד לו בתחתיתו

ספר

בית אדם

שם ירחיק המכתב ברוח שכלו על פני ים התלמוד, וישוט בנבכי נחלי הפוסקים
המפורסמים לארכם ולרחבם, לחשוף כמעמקיהם דינים חדשים הנוצצים מכין
שכבי משכיותיהם, אשר עוד לא שיקום הראשונים ולא ידעום האחרונים.
היום הרב הגאון מוה"ר אברהם דאנציג ז"ל מ"צ דוויילנא בהפגות
מחזירי יחזאל מיכל בעהמ"ח ספר חיי אדם ונשמת אדם.

וכעת הוספנו קונטרס

בית ישראל

כולל: א) הוספות לדיני משי"ת אחרונים. ב) הערות ותקונים.
ג) הנהגות שואל ונשאל. ד) איסור והיתר מבעל הפ"ג בהוספות
רבות. ה) הלכות שמי"ת להיד אפרים. ו) שמות סקצת הפוסקים
וסגיהם והערותיהם ונפ"ח הפתח לספר בית אדם.

נשקט ונאסף בית הרב

י"ש"א אברהם לערנער אב"ד ס'יראספא.

ב'אשיתו והיתר, האחים לוי אשיתו ושותפם ורש"י, נבש"א.

המנהג בקהילות קדושות ובפרט בק"ק ברלין
כשאדם חולה ביום ג' לחליו כדאמר רבא
הולכין אליו גבאי ביקור חולים הכריזו דחלש
או שאר אנשים ואומרים לו אתה ידעת שכן
הוא התקון והמנהג אצל כל החולים ולכן אין
לך לדאוג מזה כלום ולכן תעשה צואה מה
שתרצה ומה שאתה חייב או אחרים חייבין לך
ועוד אומרים לו התודה כי כל המתודה על
הטאיו מוחלין לו וכיון שבאותן הקהילות
המנהג כן אין החולה דואג מזה כלום וכך ראוי
לתקן בכל עיר ועיר אך במקום שאין מנהג זה
אין אומרים כן לחולה שמא ידאג על מיתתו
שכן דרך ההמון לדאוג כשאומרים לו התודה
ומכל מקום כשרואין המבקרים שנטה למות
מסבבים עמו בדברים ואומרים לו התודה ואל
תדאג מזה כי הרבה התודו ולא מתו והרבה
שלא התודו ומתו ובשכר שאתה מתודה אתה
חי וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא ואם
אינו יכול להתודות בפיו יתודה בלבו ואם אינו
יודע להתודות אומרים לו אמור יהי רצון
ואין. שתהא מיתתי כפרה על כל עונותי
אומרים כל אלו הדברים בפני עמי הארץ ולא
בפני נשים וקטנים שמא יבכו וישברו לב
החולה אלא מוציאים אותו לחוץ וגם יאמרו לו
שיבקש מחילה לכל מי שחטא כנגדו בין
Rabbiner Avraham Danzig 1748-1820

Chiskija, Buch der Könige 2,20

Prophet Elischa, Buch der Könige, 2,8

